

מצוות ביקור חולים: בין ביקור לחלופה (לביקור) ומה שביניהם

מאת: יוסי גרין

ראשית דבר

צמד המלים "ביקור חולים" השגור על שפתי רבים, אמור לבטא את מה שכולם חושבים שידועים ומכירים, שיש חובה דתית (מצווה) ומוסרית גם יחד לבקר אדם שחלה. אך מה משמעותה המעשית של מצות ביקור חולים? מה הם רכיביה וכפועל יוצא מה נדרש מהמבקר כדי שיקיים את המצווה?

עיון במילונים השונים מעלה כי "ביקור חולים" הוא "ביאה אל אדם או למקום מסוים כדי לראותו"¹, או כ"בואו של אדם למקום מסוים ... (לחולה)"², וכן כ"הליכה אל חולה לשאול לשלומו או לטפל בו"³. המשותף להגדרות אלה הוא הדגש המושם על ההליכה אל החולה כדי לראותו ולשאול בשלומו. האם ההליכה אל החולה היא עיקר המצווה והדרישה בשלומו היא פועל יוצא מההליכה? או שמא ההליכה אל החולה אינה אלא הקשר המצווה ואילו המצווה היא לשאול בשלומו ולסייע לו ככול שיידרש?⁴

¹ אברהם אבן שושן, **המלון החדש**, כרך ראשון, ערך "ביקור", מהדורה שנייה (הוצאת קריית ספר בע"מ, ירושלים, תשכ"ט).

² שושנה בהט ומרדכי מישור, **מילון ההווה**, ערך "ביקור", (איתיב, בית הוצאה לאור, 2007).

³ איתן אבניאון, **מילון ספיר החדש**, איתיב, ערך "ביקור חולים", (בית הוצאה לאור, 2005).

⁴ נפקא מינה להבחנה זו האם קוימה המצווה בעצם ההליכה בלבד? כך למשל כותב המהרש"א: "ילכו, זו ביקור חולים וכו', דבהליכתו שם בלחוד בלי שום מעשה מקיימה" (**חידושי אגדות מהרש"א**, בבא מציעא ל, ב, בתוך ד"ה: "והודעת"). לעומת זאת נפסק בשולחן ערוך ש"כול המבקר את החולה ולא בקש עליו רחמים – לא יצא ידי המצווה" (**שולחן ערוך**, יורה דעה, סימן של"ה, סעיף ד).

יוסי גרין בעל תואר דוקטור במשפטים מאוניברסיטה בר אילן, תואר שני במשפט עברי (בהצטיינות יתרה) מאוניברסיטת תל אביב ותואר ראשון במשפטים, כלכלה ומדעי המדינה מאוניברסיטת בר אילן. מרצה בכיר בבית הספר למשפטים במכללה האקדמית נתניה ועומד בראש המרכז למשפט ורפואה במכללה. פרסם חמישה ספרים (ארבעה העוסקים במשפט, רפואה והלכה ואחד בדיני חינוך) ועשרות מאמרים בתחום הרפואה המשפט וההלכה והמשפט העברי. הוא מתגורר בשוהם, ישראל.